

Motion till riksdagen 2013/14:N210

av Jonas Eriksson m.fl. (MP)

Social ekonomi

Sammanfattning

I en tid som fortfarande i hög grad präglas av såväl finans- som ekonomi- och jobbkris behövs en kraftsamling för att finna lösningar som har framtiden för sig. Det gäller särskilt när de politiska verktygen används på ett sådant sätt att klyftorna drastiskt fördjupas mellan grupper av människor. Alltfler hamnar av olika anledningar vid sidan om arbetsmarknaden och en väl fungerande vardag, vilket leder till att klyftor och motsättningar mellan människor i samhället ökar. Det är bland annat mot den bakgrunden Miljöpartiet de gröna tar avstånd från den borgerliga regeringens politiska inriktning.

Miljöpartiet anser att det är viktigare än någonsin att politiken moderniseras och på allvar tar sig an uppdraget att underlätta för en breddad och mer utvecklad ekonomi som på ett bättre sett tar tillvara varje människas vilja att bidra och vara delaktig. Miljöpartiet anser att den sociala ekonomin fyller, och i än större utsträckning kan fylla, flera viktiga funktioner i samhället. Runt hela världen, i mer än ett hundra år har olika verksamheter inom den sociala ekonomin tillgodosett behov som inte vare sig den privata eller offentliga sektorn lyckats åstadkomma. Behovet att bättre förstå, synliggöra och främja en utveckling av den sociala ekonomin är större än någonsin.

I denna motion pekar vi på en rad insatser som vi anser behöver göras för att stärka förutsättningarna för den sociala ekonomins utveckling. Det handlar om att se över lagstiftningen, om att informationsinsatserna och kunskapen behöver stärkas, om att förbättra tillgänglig statistik, om att säkra kapitalförserjningen, om att stärka forskning och utbildning och om den sociala ekonomins roll i närings- och arbetsmarknadspolitiken.

Fel! Okänt namn på

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Förslag till riksdagsbeslut.....	3
Inledning.....	5
Den sociala ekonomins styrka och fördelar.....	5
Idémässiga utgångspunkter för stärkande av den sociala ekonomin	5
Information och kunskap.....	7
Statistik.....	7
Lagregleringar	8
Lagen om offentlig upphandling	8
Särslagstiftning för den sociala ekonomin	9
Lagen om ekonomiska föreningar och särskild bolagsform	9
Kapital	9
Forskning.....	11
Utveckling av välfärdssamhället	11
Utbildning.....	11
Sociala företag.....	12
Ledningskompetens.....	12
Affärsidéutveckling och affärssamverkan	12
Arbetsmarknadspolitik	13
Omstrukturera stöden	14
Stöd till särskild näringshjälp	14
Utvecklingsanställning och trygghetsanställning	14
Förhöjt anordnarbidrag till sociala företag	14
Förberedande insatser.....	15
Arbetsbiträde	15
Upphandla tjänster.....	15
Öka tryggheten för företagare.....	15
Få fotfäste på arbetsmarknaden	15

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ge Tillväxtverket i uppdrag att öka informationsinsatserna om social ekonomi och socialt företagande.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen nogsamt bör följa uppdraget till SCB och uppdra åt andra relevanta myndigheter att utveckla och löpande följa statistik för den sociala ekonomin.¹
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ge Tillväxtverket i uppdrag att tydliggöra och informera om de möjligheter som LOU ger att tillämpa sociala hänsyn vid upphandling.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en utredning om en särlagstiftning för sociala företag även i Sverige.²²
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om lagen om ekonomiska föreningar med syftet att undersöka eventuella fördelar med att dela upp den juridiska personen i två delar för att tydliggöra den icke vinstdrivande formen.²
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda en särskild bolagsform för kooperativa företag.²
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tydliggöra Tillväxtanalys uppdrag att utreda frågan om inrättande av en lämplig instans för kapital- och finansieringsbehov för aktörer inom den sociala ekonomin.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att forskningen om social ekonomi i allmänhet behöver stärkas och att ett speciellt forskningsprogram om arbetsintegrerande sociala företag behöver utvecklas tillsammans med Vinnova, Fas, KK-stiftelsen m.fl.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ett utvecklingsarbete bör initieras tillsammans med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), Hela Sverige ska leva, Forum för frivilligt socialt arbete, Coompanion och några intresserade pilotkommuner om en förändring av kommunens tjänster i riktning mot högre delaktighet från enskilda medborgare i både beslut och utförande.³
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att den samlade kunskapen om den sociala ekonomins betydelse bör förankras inom utbildningsväsendets olika delar.⁴
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att åtgärder för att stärka ledningskompetensen inom socialt företagande bör utredas.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ge Tillväxtverket i uppdrag att utarbeta särskilda program för affärsutveckling inom det sociala företagandet.

Fel! Okänt namn på

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge Tillväxtverket och Vinnova i uppdrag att främja sociala innovationer och socialt entreprenörskap.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att man bör utreda möjligheten att inrätta ett institut för utveckling av social ekonomi som får uppdraget att hantera kompetensutveckling och forskning om socialt företagande.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge Tillväxtverket i uppdrag att söka samarbete med Ung Företagsamhet för att utveckla informationsinsatserna till unga om att starta kooperativa och sociala företag.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stödet särskilt stöd vid start av näringsverksamhet bör omstruktureras.⁵
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utvecklingsanställning och trygghetsanställning bör tydliggöras som huvudsakligen ett stöd till sociala företag, så som Samhall-utredningen Inte bara Samhall (SOU 2003:56) betonar.⁵
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda en modell med förhöjt anordnarbidrag till sociala företag med 300 kr per dag enligt förslaget från utredningen Från socialbidrag till arbete.⁵
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stödet förberedande insatser ska tydliggöras som en lämplig åtgärd för att förbereda starten av ett socialt företag.⁵
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stödet för arbetsbiträde ska tydliggöras som ett stöd till sociala företag för att anställa handledare eller verksamhetsledare.⁵
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Arbetsförmedlingen i högre grad bör upphandla tjänster av den sociala ekonomins organisationer.⁵
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en anställd i ett socialt företag ska få a-kassa vid arbetslöshet även om denne sitter i styrelsen eller tecknar företagets firma.⁵

¹ Yrkande 2 hänvisat till KrU.

² Yrkandena 4–6 hänvisade till CU.

³ Yrkande 9 hänvisat till KU.

Fel! Okänt namn på

⁴ Yrkande 10 hänvisat till UbU.

⁵ Yrkandena 16–22 hänvisade till AU.

Fel! Okänt namn på

Inledning

Miljöpartiet de gröna anser att regeringens politik leder till ökat, inte minskat, utanförskap. Vi menar också att den så kallade arbetslinjen, så som den utövas, i grunden motverkas när fördelningspolitiken leder till att de som redan har får mer medan de som har lite får mindre av de gemensamma medlen. Med det riktas ett grundskott mot principen om solidarisk finansiering.

Men den nuvarande regeringens tillkortakommande när det gäller att leva upp till arbetslinjen och minskat utanförskap betyder inte att allt var bra under det tidigare socialdemokratiska regeringsinnehavet. I själva verket har vi sedan flera decennier tillbaka sett en tendens till att allt fler hamnar utanför den reguljära arbetsmarknaden. Ramen för hur man ska vara för att ta plats inom den "ordinarie" arbetsmarknaden har stramats åt. Det har blivit tuffare och det som betraktas som avvikande och icke acceptabelt har snarare ökat än minskat inom både privat och offentlig sektor. Det gäller trots att det blivit vanligare att i den politiska korrekthetens namn tala om styrkan i mångfalden och styrkan i att ha tillgång till olika erfarenhetsområden. Det är mot denna bakgrund vi vill stärka förutsättningarna för den sociala ekonomin.

Den sociala ekonomins styrka och fördelar

Internationella, nationella och regionala forskningsresultat visar på följande fördelar med social ekonomi:

- ? Fördjupar demokratin i samhället.
- ? Skapar socialt kapital.
- ? Främjar initiativförmåga och entreprenörskap.
- ? Bidrar till sysselsättning även för marginaliserade grupper.
- ? Stimulerar företagande.

Robert Putnam, amerikansk samhällsforskare, pekar i sin bok "Den fungerande demokratin" på att hur bra civilsamhället fungerar är avgörande för hur bra och väl demokratin fungerar. Ju fler människor som är engagerade i frivilliga organisationer och föreningar, desto bättre fungerar demokratin, är Putnams slutsats. Dessutom bygger deltagande i organisationslivet upp ett socialt kapital som får stor betydelse för ekonomisk utveckling.

Idémässiga utgångspunkter för stärkande av den sociala ekonomin

Enligt vår mening är det viktigt att synliggöra och stödja den sociala ekonomin utifrån följande grunder:

Fel! Okänt namn på

Det är en sektor som baseras på mänskligt demokratiskt samarbete och engagemang. Många är de människor som funnit sitt sociala sammanhang i ideella föreningar och intresseföreningar av olika slag. Det gäller inte minst personer med missbruksproblem och personer med kriminell bakgrund.

Det är en sektor där arbetstillfällena ökar i Europa, samtidigt som arbetstillfällena i det privata näringslivet och den offentliga sektorn minskar.

En av den sociala ekonomins tydligaste styrkor är att den på grund av sin mångfald och engagemang klarar att hantera jobb och sysselsättning även för dem som står långt från den så kallade reguljära arbetsmarknaden. Socialt företagande och sociala arbetskooperativ är ovärderliga arbetsintegrerande alternativ för till exempel före detta missbrukare, före detta kriminella, personer med funktionsnedsättning, långtidsarbetslösa och långtidssjukskrivna.

Det är en sektor som är ett näraliggande alternativ till offentlig sektor.

När den offentliga sektorn omstruktureras på grund av att alltmer resurser måste gå till omsorg och vård av äldre måste demokratiska alternativ säkras för övriga verksamheter. Kommunen ska ha ansvar för välfärden, men den måste organiseras på ett annat sätt inom de ramar som fastställts politiskt. Men då måste medborgarna också kunna välja andra alternativ än vinstdrivande privata företag.

Det är en sektor som sällan eller aldrig har tillgång till kapital för investeringar.

Det är naturligt att den sociala sektorn inte har tillgång till kapital på samma sätt som inom den privata och offentliga sektorn då den varken är vinstdrivande eller har egen tillgång till skattemedel. Då den sociala ekonomins sektor har mycket stor betydelse för samhällsekonomin och medmänsklighet är det dock angeläget och rimligt med riktade utvecklingsinsatser.

Det sociala företagandet spänner över ett brett fält. Det handlar om individer och grupper som har ett annat mål med sitt företagande än vinstintresse, som brinner för en idé eller vill tillföra det allmänna nya insikter. Det kan handla om allt från dagliga verksamheter och boende för särskilda grupper, näringsverksamhet som syftar till att göra livet bättre för stora grupper, utbildning med förskolor och skolor och till och med högskolor och forskningsinstitutioner. Det är verksamheter som inte känner sig hemma inom det offentliga, de är entreprenörer, men som inte heller känner sig hemma inom det vanliga näringslivet. Deras drivkraft är inte vinst utan att tillföra det offentliga nya verksamheter och perspektiv. Det sociala företagandet i Sverige finns inom många olika sektorer och former.

Organisationerna i den sociala ekonomin är i hög grad lokala organisationer och företag och de kan bidra till lokal ekonomisk utveckling.

Ett Sverige utan föreningar och organisationer som bygger på ideellt frivilligt arbete är ett till stora delar dött Sverige. Det gäller särskilt på landsbygden, men även stora och medelstora städer skulle bli socialt halvdöda utan en aktiv social ekonomi.

Företagen i den sociala ekonomin är i hög grad lokala företag.

Dessa företag ägs och drivs som regel av aktiva personer på orten och i företaget. Företagen säljs inte på en marknad utan bidrar i hög grad till sysselsättning och civilsamhällets utveckling lokalt.

Fel! Okänt namn

Information och kunskap

Kunskapen om den sociala ekonomin och socialt företagande är begränsad i Sverige. Det betyder inte att människor i allmänhet är okunniga om idrotts- eller kulturföreningens betydelse för barn, ungdomar, släktingar och vänner. Många förstår också att det finns viktiga sociala värden inom dessa verksamheter. Men när det gäller den samhällsekonomiska betydelsen är det sämre. Hur många inom till exempel Svenska kyrkan vet om att de är aktörer inom den sociala ekonomin?

Även hos näringslivspolitiskt ansvariga finns det enligt flera av de idéburna företagarnas organisationer bristande kunskaper. Följden av detta enligt dem är att resurser och initiativ för att stimulera till ökat företagande oftast förbiser idébundet och socialt företagande.

Det behövs insatser av informationskaraktär bland dem som verkar både inom sektorn social ekonomi och utåt i samhället. Det kan till exempel uppstå spännande möten när representanter för ett kooperativ, en församling och en idrottsförening möts och när de förstår att de alla är grenar på samma träd.

Utåt måste naturligtvis social ekonomi också tydliggöras. Begreppet är inte så dåligt som många vill hävda. Social betyder samhällelig eller kamratlig och ekonomi betyder hushållning.

För att stärka den samlade kunskapen föreslås att regeringen uppdrar åt Tillväxtverket att öka informationsinsatserna om social ekonomi och socialt företagande.

Statistik

Erfarenheten från andra viktiga samhällsområden är att tillgången till statistik är en avgörande faktor för att synlig- och tydliggöra utvecklingstendenser. Ett bra exempel på detta är det stora värdet av konsupplad statistik. När sådan inte fanns påstods det ena och andra utifrån subjektiva värderingar. Nu är läget ett annat även om det nästan alltid finns utrymme för att värdera statistik utifrån intressen som går åt olika håll.

Enligt Tillväxtverket finns idag ingen offentligt samlad statistik eller via register möjlighet att söka kunskap om exempelvis arbetsintegrerande sociala företag. Tillväxtverket har på egen hand sedan 2008 försökt inventera och hålla ett register över företagen. Vi anser att den sociala ekonomin ska vara ett eget statistikområde. Det underlättar väsentligt för att kunna värdera den sociala ekonomins betydelse i samhället när det gäller till exempel antalet sociala företag, ekonomisk omsättning, antalet anställda och fördelning inom olika branscher. Det saknas även tillgänglig data om antalet verksamheter som inte drivs i vinstsyfte.

Regeringen gav i januari 2010 Statistiska centralbyrån, SCB, i uppdrag att ta fram statistik om det civila samhället i enlighet med FN:s statistiksystem för satellitträkenskaper om ideella organisationer. Enligt samma uppdrag

skulle SCB redovisa sitt uppdrag skriftligen senast den 15 september 2011. Vi väntar fortfarande på redovisningen av detta uppdrag och finner detta otillfredsställande.

Vi föreslår att regeringen nogsamt följer uppdraget till SCB och uppdrar åt andra relevanta myndigheter att utveckla och löpande följa statistik för den sociala ekonomin.

Lagregleringar

Lagen om offentlig upphandling

Lagen om offentlig upphandling (LOU) upplevs ofta som ett hinder för sociala företag och andra inom sektorn social ekonomi. Utredningen ”Goda affärer – en strategi för hållbar offentlig upphandling” (SOU 2013:12) bekräftar bilden att det finns mycket att göra för att göra den offentliga upphandlingen mer effektiv.

Vid offentlig upphandling visar verkligheten att offentligt monopol ofta ersätts av privata oligopol. Det handlar om att stora riskkapitalägda bolag, som i kraft av ekonomisk styrka, tar hem upphandlingarna. Det är enligt vår mening inte rimligt om man vill verka för konkurrens och valfrihet.

Det behövs en översyn så att LOU fungerar bättre även för små aktörer så att intentionerna med konkurrens och valfrihet kan uppnås. Framför allt bör lagen gällande de så kallade B-tjänsterna (vård och omsorg) ge utrymme för att små och medelstora aktörer får reell möjlighet att bli utförare. Vi vill dessutom framhäva småskalighet samt brukar- och personalägda företag.

Vi anser att sociala kriterier ska tydliggöras som ett strategiskt och naturligt instrument för att genom upphandling ta ett socialt ansvar och uppmuntras av upphandlingsansvariga där så är lämpligt. De kan användas som utförarvillkor eller som utvärderingskriterier.

Om sociala kriterier skulle komma att användas ofta, skulle det kunna leda till att ”människor i utanförskap” blir en bristvara. Offentlig sektor får en tjänst utförd eller en vara producerad samtidigt som människor långt ifrån arbetsmarknaden får arbete.

Mot bakgrund av detta anser vi att LOU bör ses över med syftet att sociala företag ges bättre möjlighet att konkurrera vid offentlig upphandling.

I avvaktan på detta anser vi att Tillväxtverket bör ges i uppdrag att tydliggöra och informera om de möjligheter som finns inom befintlig lagstiftning att ta sociala hänsyn i syfte att skapa arbete åt dem som har svårt att komma in på arbetsmarknaden.

Fel! Okänt namn

Särlagstiftning för den sociala ekonomin

Flera länder i Europa, till exempel Finland, Storbritannien och Italien, har en särlagstiftning för sociala företag, den ideella sektorn och kooperativa företag.

Eftersom den sociala ekonomins organisationer och företag har samhällsnytta som huvudsaklig drivkraft och har speciella betingelser för att kunna verka, kan det finnas anledning att tydliggöra detta genom en särskild lagstiftning.

Vi anser att det bör utredas om en särlagstiftning för sociala företag behövs även i Sverige.

Lagen om ekonomiska föreningar och särskild bolagsform

Enligt Föreningslagsutredningens slutbetänkande (SOU 2010:90) framstår såväl aktiebolagsformen som den ekonomiska föreningsformen för en del sociala företag som främmande samtidigt som den ideella föreningsformen uppfattas som alltför oreglerad.

Regeringen har under en lång tid arbetat med att bereda Föreningslagsutredningens slutbetänkande. Det är på tiden att regeringen återkommer till riksdagen med konkreta förslag som gör det enklare och tryggare för sociala och kooperativa företag utifrån organisationsform att bedriva sin verksamhet.

Ekonomiska föreningar kan startas av rent ideella, sociala och icke vinstdrivande syften, där allt eventuellt överskott enligt stadgarna ska gå tillbaka till verksamheten eller liknande ändamål. Samtidigt finns ”vanliga” traditionellt vinstdrivande företag även i form av ekonomiska föreningar.

Dessa två olika typer av ekonomiska föreningar har olika karaktär och olika mål, men har ändå samma företagsform, vilket är opraktiskt och otydligt. Det vore lämpligt med olika villkor beträffande skattepliktighet, möjlighet till fondfinansiering med mera.

Regeringen bör även utreda om en särskild bolagsform för kooperativa företag kan förbättra den beskrivna situationen för de kooperativa företagen.

Kapital

Kapital och vinst är inte drivkraften inom den sociala ekonomin. Tvärtom är det vanligt att sektorns aktörer hävdar att behovet av kapital är överskattat för att åstadkomma bra verksamheter.

Ändå går det inte att komma ifrån att det finns behov av kapital. Det gäller särskilt vid start av verksamheter och vid expanderingsbehov. Den sociala ekonomin är i behov av särskilda lösningar, dels på grund av att dess organi-

Fel! Okänt namn på

sationer sällan har ekonomiska möjligheter att själva bekosta större satsningar, dels på grund av okunskap i det omgivande samhället.

Redan Lönebidragsutredningen (SOU 2003:95) insåg behovet av finansiering och föreslog en lämplig ny instans för att få lån. En sådan instans skulle till exempel kunna vara regionala företrädare för Coompanion i de fall man avser att driva verksamheten med överskott. Instansen skulle då tydliggöras som ”den sociala ekonomins Almi”.

Men de icke vinstdrivande verksamheterna, där motivet är en annan avkastning är den finansiella, passar inte hos Almi. Almi får inte låna ut till dessa enligt regelverket och känner heller inte igen dem i handläggningen. Vi vill här passa på att påpeka att dessa icke vinstdrivande verksamheter naturligtvis alltid måste ha en stabil ekonomi.

För att lösa detta problem har Coompanion, Hela Sverige ska leva (HSSL) och Ekobanken startat Mikrofonden för social ekonomi och lokal utveckling och registrerat den hos Finansinspektionen. Den är än så länge helt i sin linda. Avsikten med verksamheten är att få in två sorters kapital:

1. Medlems- och förlagsinsatser och liknande som ska placeras som säkerhet för lån för verksamheter inom social ekonomi och lokal utveckling. Det handlar om byalag, små kooperativ, byskolor, sociala arbetskooperativ och så vidare. Högsta garanti som ställs ut är principiellt 250 000 kronor.
2. Gåvor, bidrag och fonder som ska användas till riskkapitalinvesteringar i motsvarande verksamheter.

Ofta saknas en mindre summa i form av bankmässig säkerhet eller investering för att en bra verksamhet ska komma igång. Vi ser gärna att denna verksamhet utvecklas och att den kan bidra till ett samarbete med stat, kommun och företag, gärna kooperativa!

Kommuner, landsting och regioner samarbetar ofta med näringslivet och ideell sektor rent praktiskt och bidragsmässigt kring t.ex. arbetslöshet, social och lokal utveckling. Många kommuner utgår ifrån att konkurrensreglerna och upphandlingsreglerna förhindrar dem att placera pengar i t.ex. ovan nämnda mikrofond. Det är därför viktigt att i detta sammanhang klargöra att det är tillåtet.

I Italien fungerar detta utmärkt och t.ex. den italienska banken Banca Etica har många samarbeten med kommuner och regioner kring projekt för att avhjälpa sociala problem och arbetslöshet.

Regeringen gav i februari 2011 Tillväxtanalys i uppdrag att kartlägga arbetsintegrerande sociala företags användning av statliga finansieringsinstrument och de behov av statliga insatser inom finansieringsområdet som denna typ av företag anser sig ha. I Tillväxtanalys kartläggning bekräftas bilden av att de arbetsintegrerande sociala företagen har svårt att tillgodogöra sig de statliga finansieringsstöden. Endast åtta företag av 190 identifierade har t.ex. beviljats medel från det regionalpolitiska företagsstödet ”Regionalt bidrag till företagsutveckling” under perioden 1995–2010. Kartläggningen konstaterar också att det tycks förekomma stora regionala variationer. Av de 16 beslut om

Fel! Okänt namn på

regionalt bidrag till företagsutveckling har 14 av dessa fattats av två län/regioner.

Vi föreslår att regeringen ger Tillväxtanalys uppdrag att utreda frågan hur kapital- och finansieringsbehov för aktörer inom den sociala ekonomin kan förbättras.

Forskning

Den svenska forskningen kring social ekonomi och socialt företagande är ett eftersatt område. Utvecklingspotentialen för kreativa och innovativa lösningar är beroende av forsknings- och utvärderingsresurser. Mot den bakgrunden anser vi att överenskommelsen med ideella organisationer och forsknings-satsningen på den ideella sektorn noggrant måste följas.

Vi menar att forskningen kring social ekonomi i allmänhet behöver stärkas och att ett speciellt forskningsprogram behöver utvecklas när det gäller arbetsintegrerande sociala företag tillsammans med Vinnova, FAS, KK-stiftelsen m.fl.

Utveckling av välfärdssamhället

För många enskilda medborgare är kommunen den nivå som ansvarar för de flesta vanliga välfärdstjänster. I den mån debatt förekommer, handlar det ofta om så kallad privatisering är himmel eller helvete. Mer sällan diskuteras vad medborgarna själva kan åstadkomma med kommunen som bakomliggande välfärdsgarant. Det är tråkigt då det är en diskussion som bör föras av demokratiska skäl och med tanke på ålderspyramiden och dess konsekvenser.

De överenskommelser regeringen har med Sveriges Kommuner och Landsting om medborgardialog och användande av it för ökad delaktighet från enskilda medborgare i beslut och utförande möter inte detta behov.

Vi anser att ett utvecklingsarbete bör initieras tillsammans med SKL, Hela Sverige ska leva, Forum för frivilligt socialt arbete, Coompanion och några intresserade pilotkommuner om en förändring av kommunens tjänster i riktning mot större delaktighet från enskilda medborgare i både beslut och utförande.

Utbildning

Av det som ovan anförts måste slutsatsen dras att det även gäller att satsa på utbildning. Frågan om den sociala ekonomins betydelse måste således förankras inom utbildningsväsendets olika delar för att skapa förankring, kunskap och långsiktig hållbarhet.

Vi föreslår att den samlade kunskapen om den sociala ekonomins betydelse förankras inom utbildningsväsendets olika delar.

Sociala företag

Socialt företagande är ett alternativ för att bland annat integrera de mest utsatta grupperna både i samhälle och i arbetsliv. Företagen är också en viktig aktör för en fortsatt levande lands- och glesbygd där basserviceutbudet annars skulle försvinna. De skapar nya arbetstillfällen och ökar arbetskraftsutbudet. De sociala företagens affärsverksamhet är ett medel för att uppnå de sociala målen och att eventuella vinster återinvesteras i verksamheten. Samhällsvinsterna av det sociala företagandet är uppenbara och dokumenterade.

Näringsutskottet har i tidigare behandlingar av motioner om social ekonomi och sociala företag uttryckt samsyn om värdet av socialt företagande.

Enligt Arbetsförmedlingen finns det ca 150 sociala företag i Sverige. De har vuxit fram oberoende av varandra och är förankrade i de grupper vars behov de avser att lösa. De har ofta startat som projekt med stöd av intresseorganisationer eller kommuner och med starka inslag av eldsjälares engagemang. Intresset för socialt företagande är växande internationellt, men också i Sverige. Goda erfarenheter finns i flera av EU:s medlemsstater.

Trots detta är det sociala företagandet och dess förutsättningar närmast okänt hos relevanta myndigheter i Sverige. Det innebär stora svårigheter att bygga långsiktigt hållbara företag. Dagens regelverk är ofta inte anpassade för de sociala företagen och deras medarbetare. Miljöpartiet anser därför att följande insatser behövs för utveckling av det sociala företagandet.

Ledningskompetens

Ett socialt företags uppgång eller fall beror på dess ledning. Mot den bakgrunden är det bra att det nu genomförs viss kompetensutveckling. Men det är för plottrigt och otillräckligt. Det bör också betonas att ledningskompetensen i många andra organisationer inom den sociala ekonomin behöver stärkas. Det handlar alltså inte bara om sociala företag.

Vi menar att frågan om stärkande av ledningskompetensen är så viktig att frågan bör utredas.

Affärsidéutveckling och affärssamverkan

Det sociala företagandet är fortfarande alldeles för amatörmässigt och det finns ganska få sociala företag som är professionellt uppbyggda med anställda.

Fel! Okänt namn på

De sociala företagen måste uppmuntras till större samverkan branschvis för att uppnå större effektivitet och bli framgångsrika på marknaden men samtidigt behålla sin småskalighet. Konsortiemodeller och social franchising är intressanta samarbetsformer som bör utvecklas.

Tillväxtverket har i en rapport till regeringen (N2010/4265/ENT) föreslagit regeringen att besluta om att utreda behovet av och utformningen av ett program för insatser i och start av arbetsintegrerande sociala företag med innehåll av bl.a. utbildningsinsatser, rådgivning eller handledning inför start och första årens drift av det sociala företaget.

Utifrån ovan anser vi att regeringen bör ge Tillväxtverket i uppdrag att utarbeta särskilda program för affärsutveckling inom det sociala företagandet.

Det bör vidare göras en satsning på socialt entreprenörskap, på liknande sätt som för kvinnors entreprenörskap, med projektbidrag, stimulans till utbildningssatsningar inom högskola och folkbildning, mentorsprogram m.m.

Det bör också utredas om det är möjligt att inrätta ett institut för utveckling av social ekonomi som får uppdraget att hantera kompetensutveckling och forskning om socialt företagande.

Föreningen Ung Företagsamhet verkar för att ge skolungdomar insikter i näringslivets och arbetslivets villkor och erbjuder skolor över hela landet verktyg för att arbeta med entreprenörskap i skolan. Genom att tidigt i livet få kunskap om socialt företagande tror vi att intresset för socialt entreprenörskap växer.

Regeringen bör därför ge Tillväxtverket i uppdrag att söka samarbete med Ung Företagsamhet för att utveckla informationsinsatserna till unga om att starta kooperativa och sociala företag.

Arbetsmarknadspolitik

Företagande tillhör näringspolitiken och stöd till arbetslösa tillhör arbetsmarknadspolitik.

Det finns idag en rad stöd som är avsedda för dem som står långt från arbetsmarknaden. Problemet är att dessa stöd är svåra att använda när det gäller socialt företagande.

Många sociala företag vänder sig i första hand till kommunerna när de behöver stöd istället för att orientera sig mot den statliga arbetsmarknadspolitik. Ett av skälen till detta är att det finns liten hjälp att få genom arbetsmarknadspolitik då socialt företagande hanteras inom näringspolitiken. Vi menar dock att det också inom ramen för arbetsmarknadspolitik måste läggas större fokus på att vidga arbetsmarknaden genom att fler sociala företag skapas och utvecklas. Energi ska inte bara läggas på förmedling till existerande arbeten.

Omstrukturera stöden

Det behövs inte alltid mer pengar, men många program behöver omstruktureras. Exempelvis behöver stödet för särskild näringshjälp utvecklas och förenklas så att det kan användas i praktiken.

Nedanstående beskrivna insatser finns i stora drag redan nu, alltså behövs inte mer pengar. Men det är strategiskt viktigt att synliggöra ovanstående resurser som möjligheter till uppkomsten av fler sociala företag. Därför bör de paketeras som ett "socialt företags-kit". Det skapar stor tydlighet både internt till handläggare på Arbetsförmedlingen och för dem som kan vara aktuella för stödet.

Stöd till särskild näringshjälp

Det bör vara tillräckligt att man startar ett socialt företag med människor som bedöms ha något slags arbetshinder för att få särskild näringshjälp. Den särskilda näringshjälpen ska också kunna utgå om man utvidgar verksamheten med fler människor. Vi anser att stödet särskild näringshjälp bör omstruktureras.

Utvecklingsanställning och trygghetsanställning

Utvecklingsanställning och trygghetsanställning bör tydliggöras som ett stöd till i huvudsak sociala företag, så som Samhallutredningen, "Inte bara Samhall" (SOU 2003:56), betonar.

Förhöjt anordnarbidrag till sociala företag

Modellen med förhöjt anordnarbidrag till sociala företag med 300 kronor per dag enligt förslaget från utredningen "Från socialbidrag till arbete" bör utredas. Det innebär en marginell kostnad men har stor betydelse för t.ex. ett professionellt handledarstöd. Det är ett förslag som också har stöd i Samhallutredningen.

Fel! Okänt namn

Förberedande insatser

Stödet för förberedande insatser ska tydliggöras som en lämplig åtgärd för att förbereda starten av ett socialt företag.

Arbetsbiträde

Stödet för arbetsbiträde ska tydliggöras som ett stöd till sociala företag att anställa handledare och verksamhetsledare.

Upphandla tjänster

Därutöver föreslår vi att Arbetsförmedlingen i högre grad ska upphandla tjänster av den sociala ekonomins organisationer i enlighet med förslaget i SOU 2007:2.

Öka tryggheten för företagare

Idag är det stor risk att en anställd i ett socialt företag inte kan få a-kassa vid arbetslöshet om hon eller han sitter i styrelsen eller tecknar företagets firma. Det är ett stort bekymmer och hindrar människor från att ta ansvar.

I utredningen "Trygghetssystemen för företagare" (SOU 2008:89), lades med stor parlamentarisk enighet förslag om att alla anställda i sociala företag ska räknas som just anställda i förhållande till lagen om arbetslöshetsförsäkringen oavsett om man sitter i styrelsen eller tecknar föreningens firma fram. Även om det signalerats om en ny praxis finns ännu exempel på arbetslösa som nekats a-kassa på uppdrag i sociala företag.

Vi menar att en anställd i ett socialt företag ska kunna få a-kassa vid arbetslöshet även om denne sitter i styrelsen eller tecknar företagets firma.

Få fotfäste på arbetsmarknaden

Avslutningsvis: Med ovanstående synsätt skulle många fler människor med arbetshinder kunna arbeta med lön i sociala företag istället för att ha lösningar inom socialförsäkringen och vara ett kommunalt ansvar. Som utredningen "Från socialbidrag till arbete" (SOU 2007:2) skriver: "Möjligheterna att anlita sociala arbetskooperativ skulle öka väsentligt om regelverket vore enklare och i högre grad utgick från en persons faktiska arbetsförmåga."

Fel! Okänt namn på

I samma utredning, under rubriken ”Ansvarsfördelning mellan stat och kommun behöver klargöras”, skriver man:

Vi anser också det är angeläget att i högre grad involvera sociala företag när det handlar om den arbetslivsinriktade rehabiliteringen. Dessa företag har ett innehåll och en grundidé som i högre grad bör tas tillvara för att människor som har en nedsatt arbetsförmåga ska kunna inkluderas i arbetslivet och få fotfäste på arbetsmarknaden.

Vidare:

Vi har under utredningens gång inspirerats av den kraft som finns hos många arbetskooperativ och som ibland beskrivs med det engelska ordet empowerment ... att människor ges möjligheter att återta makten över sitt eget liv och känna sig stolta över det man åstadkommer. Det är kanske den viktigaste förutsättningen för att man ska kunna gå från bidrag till arbete.

Stockholm den 23 september 2013

Jonas Eriksson (MP)

Gunvor G Ericson (MP)

Ulf Holm (MP)

Per Bolund (MP)

Bodil Ceballos (MP)

Mehmet Kaplan (MP)

Esabelle Dingizian (MP)

Mats Pertoft (MP)